

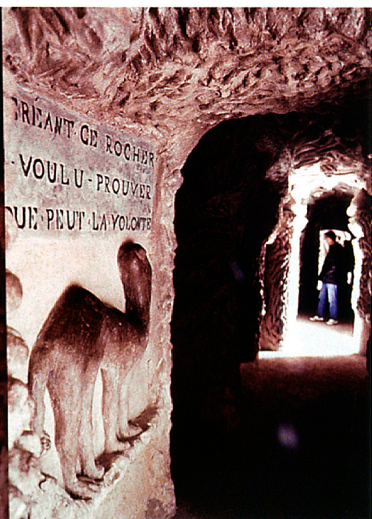
När drömmen blir verklighet

Ferdinand Cheval var varken arkitekt eller byggnadsingenjör. Han var lantbrevbärare. Ändå ägnade han 33 år av sitt liv åt att bygga ett väldigt drömslott. Cheval är en av de sällingskonstnärer vars konst nu får alltmer uppmärksamhet.

Cheval arbetade hela tiden ensam. Hans enda sällskap var skottkärran, som har en egen »grav» i monumentet. På kärran har Cheval skrivit »Min kompanjon i lidandet».

Kamel och inskription i palatsets inre. »Genom att skapa denna klippa har jag visat vad man kan åstadkomma med viljestyrka.»

LÅNGT SENARE, NÅR ALLT VAR FÄRDIGT, påstod Ferdinand Cheval att han redan som ung hade haft hemliga drömmar om att skapa ett stort sagopalats. Och när han började arbeta som lantbrevbärare i trakterna kring byn Hauterives i södra Frankrike, brukade han roa sig med att fantasera om sitt palats. Något måste han ju göra under den enformiga postströmdan – 32 kilometer varje dag.

Men åren gick och han började tappa greppet om sin drom. Kanske gav han upp – det han hade tänkt sig var ju så fullständigt omöjligt.

Så hände det sig en dag, i april 1879, att Cheval snubblade på en sten på stigen. Han stannade till, plockade upp stenen och såg att den hade »en vacker och bisarr form». Och i den stunden inträffade något som ingen kan förklara.

»Tjong!» sa det i huvudet på Cheval, och plötsligt hade han bestämt sig – drömmen skulle bli verklighet. Han var 43 år och forsd att han inte kunde vänta längre. Han var tvungen att börja bygga sitt Palais Idéal.

»Om naturen är skulptör ska jag bli arkitekt», skrev han i

Idolbild. Pascal Cambrillat och originalfoto! av brevbringaren. Hade Cheval humor? undrar jag. »Knappast», svarar Pascal, »det fanns inte mycket glädje i hans liv, bara hårt arbete.»

ett brev. Och efter den där dagen var Chevals dagliga promenad inte 32 utan snarare 45 kilometer. Under postturen samlade han på sig vackra stenar som han lade i små högar längs stigen. När han hade delat ut sina brev gick han hem, hämtade skottkärran och återvände för att forsla hem stenarna som han förvarade på sin tomt, mitt i byn.

Grannarna undrade förstas.

– Monsieur Cheval, vad ska ni med alla dessa stenar till? Ska ni göra om ert hus? Eller tänker ni sälja dem till vägförvaltningen?

– Nej, svarade Cheval, jag ska bygga ett sagoslott, som hämtat ur Tusen och en natt.

Bybornas dom var enhällig: brevbringaren hade blivit tosig. Men Cheval brödde sig inte om skvallret. Hans vision var starkare än allt annat.

Han byggde och byggde. Och så småningom började han pryda sitt slott med egenhändigt tillverkade skulpturer: krokodiler, ormar och hundar; elefanter, bjortar och påfåglar; palmer, aloe och kaktusar. Inspiration hämtade han

från naturen, som han dyrkade intensivt. Annat kom direkt ur Chevals egen fantasi.

Här och var ristade han in tänkespråk i murbruket – filosofiska och mystiska, ibland vardagligt redovisande, nägon gång nästan skrytsamma:

»Genom att skapa denna klippa har jag visat vad man kan åstadkomma med viljestyrka.»

PASCAL CAMBRILLAT är i 40-årsåldern och har sedan 1994 arbetat som *directeur* för Le Palais Idéal. Under sina åtta år på jobbet har han ändrat på monumentets image. Från att ha varit en (lite pinsam) kuriositet för lokalbefolkningen och en kultplats för redan frälsta är Palais Idéal i dag en ganska världsberömd attraktion som har 140 000 besökare om året.

Under de senaste åren har det börjat komma massor av japaner, säger han.

Han kan palatset utan och innan, vet varifrån varje sten kommer. Jag testar och pekar på en ljusrod granitgrej.

Miniatyr i en alkov på Palais Idéal, föreställande Maison Carré i Alger. Cheval påstod att han hade rest i Nordafrika i sin ungdom, men allt tyder på att det är lög.

– Den där? Den har Cheval hämtat från några grottor fyra kilometer härifrån. Jag kan köra dig dit om du vill, säger han.

– Kalkstenen? Finns inne i skogen. Det är promenadvärd, jag visar gärna. Och de där runda har han samlat nere i bäcken. Dit hittar du väl själv?

Han gör nu sin sista säsong i Hauterives. I höst bär det av till medelhavskusten och ett nytt jobb.

– Det är med blandade känslor jag flyttar, säger han. Man blir aldrig färdig med Le Palais Idéal. Jag har jobbat här i åtta år och ändå upptäcker jag varje dag något nytt i palatset. Å andra sidan, det är dags att dra vidare.

Men så småningom kryper det fram att hans fru har ställt ultimatum:

– Du får välja mellan mig och Palais Idéal, sa hon...

LANTBREVÄRARE CHEVAL hade från början ingen aning om hur man blandar till murbruk och hade aldrig hållit i en mursev. Allt fick han på egen hand lära sig från grunden. På dagarna skötte han postjobbet, på nätterna byggde

han på sitt palats i skenet av en liten oljelampa. Periodvis sov han bara tre fyra timmar per dygn och arbetade som i trans, förbi av trötthet och berusad av sin vision. När han i dagsljus såg vad han hade skapat under den gångna natten blev han ofta både förvånad och fascinerad.

Palatset växte, nya tekniska svårigheter uppstod hela tiden, men problemen fick lösas efter hand. Cheval improviserade och chansade. Någon idé om hur det färdiga bygget skulle se ut fanns inte. Han följde varje ingivelse, och eftersom han inte visste vad som var rätta fick fantasin fria tyglar.

Med tiden började han också infoga saker från världen utanför sin landsända. En del idéer knyckte Cheval från *Magazin Pittoresque*, en populärtidskrift om allehanda kuriositeter.

Han murade och murade. Och han infogade miniatyrer i alkoverna på palatset: ett hinduiskt tempel, en medeltida borg, ett schweiziskt slott och ett algeriskt. Han gjorde en egyptisk grav och en moské. Och han skrev ned sina tankar på palatsets murar:

För en idéns skull har min kropp utärdat allt: väder, hän och ärens gång.

Och så, till sist: 1912, efter 33 års arbete, var Ferdinand Cheval färdig. Den sista inskriptionen är definitiv:

Slutet på en dröm.

Det skulle dröja tio år innan hans palats fick sitt första genombrott. I mitten av 20-talet upptäckte surrealisterna

Minnesmarsch. Folk och få går i brevbärarens fotspår. I bakgrunden familjen Chevalls gravmonument som tog åtta år att bygga.

Cheval. Rörelsens ledare, André Breton, utropade brevberarna till hjältar och skrev hyllningsdikten *Le Facteur Cheval*. Picasso kom på besök för att inspireras, liksom Max Ernst. Men de mondäna smakrevolutionärerna var för sent ute. Huvudpersonen var vid det laget död.

EN SAK SLAR OSS NÄR vi går omkring och begäpar detta under: vad kan Chevals fru ha tyckt? Jo, faktiskt, hon stannade kvar hos bydären under alla år. Om henne och de barnen finns det inga berättelser. Jo, en, om fru Cheval. Redan tidigt hade hon tydliga synpunkter, eftersom hon ständigt fick laga flickorna på sin mans byxor. De revs sänder av vassa stenar som Cheval samlade på sig. Annars: inte

ett ord om Madame. Om de tre barnen vet man i stort sett inget annat än att de dog unga: 1, 15 och 46 år gamla. Allt tyder på att familjen levde på absolut existensminimum. De pengar Cheval tjänade gick till byggmaterial.

Hur stod hon ut?

Kanske tyckte hon ändå att det fanns en viss lockelse i att den eviga sömnen skulle sovas i palatset – under tusen kubikmeter sten och handskulperat murbruk. För det var så Ferdinand Cheval hade tänkt ut det. Innan han på allvar satte i gång med sitt palats skapade han, i själva grunden, ett utrymme med två stenistor. Här skulle han och hans hustru begravas. Men när Le Palais Idéal var klart visade det sig att den lokala ordningsstugan förbjöd gravar utan-

FAKTA PALAIS IDEAL

BYGGÅR: 1879–1912.

ARBETSSTYRKA: Ferdinand Cheval (1836–1924).

MATERIAL: Stenar, murbruk, ståltråd, snäckor, fossiler och diverse.

OMFÅNG: 26 x 12 x 26 x 10 meter.

HÖGSTA PUNKT: 10,8 meter.

VOLYM: 1 000 kubikmeter.

STATUS: Förklarades som *Monument Historique* 1969 och får sedan dess statliga och regionala bidrag.

Kontemplation. En lugn dag vid Palais Idéal. Folk går andäktiga omkring, men stannar för kort tid, enligt directeur Cambrillat.

för byns kyrkogård. Så 1914, vid 78 års ålder, tog Cheval upp murslaven igen; i åtta år arbetade han med att skapa ett gravmonument åt sig och sin familj på kyrkogården.

PASCAL CAMBRILLAT TYCKER faktiskt lite synd om sina besökare.

– De stannar för kort tid! De kommer hit, springer runt och ropar *fantastique*, tar några bilder och åker vidare. På en halvtimme kan de filosofiska och mänskliga aspekterna på det här monumentet aldrig sjunka in. De går miste om en massa, säger han.

Nästa dag har han tänkt ut något. Han ger mig nycklar till hela anläggningen, lär mig larma av och forser mig med en liten fotogenlamp.

– Voilà, gå hit i natt så får vi se om du blir lite klokare. Så kommer det sig att jag befinner mig i Le Palais Idéal, mitt i natten, med en liten fladdrande läga som enda sällskap. Tystnaden är oronbedövande, mörkert svärmenomträngligt och det är oroligt kallt. Så här hade han det alltså, Ferdinand Cheval, när han arbetade.

Jag tassar omkring och tittar på fantasidjuren som ser helt annorlunda ut i dunklet; jag måste gå tätt intill murarna för att kunna läsa inskriptionerna. Sakta stavar jag mig fram med hjälp av min rudimentära franska:

Ordet omöjligt finns ej mer. Brevbäraren har besegrat det också.

Morgonen därpå tackar jag Pascal, och vill meddela att min nattvandring har gjort hela detta mysterium än mer obegripligt. Men han har tyvärr inte tid för filosofi, i dag är

han organisatör. Det slumrar sig nämligen så att dagen för den årliga jippo-marschen till Chevals ära infaller den helg då vi är i Hauterives. Byden är på benen och 1 600 personer går valda delar av brevbarrens rutt.

Själv väljer jag 18 kilometers-alternativet och ställer glatt upp i mina nyinköpta, vita Converse-dojor (800 kr inkl. moms) och med ett paket tuggummi som matsäck.

Drygt fyra timmar senare vacklar jag i mål, lerig upp till knäna. Brevbärarens väg visade sig mestadels bestå av eländiga kostigar i storskogen. Det är snårigt, kraftigt kuperat och allmänt skitjobbigt. Och då har jag ändå bara gått hälften av Chevals dagliga dos; inte har jag slapat på 10 kilo sten heller. Men landskapet är vänligt och varierat och ibland gissar man att här, här kanske Cheval blev inspirerad.

MÅNGA HAR FÖRSÖKT TOLKA och förstå Le Palais Idéal. Jag kan tala om att det inte går. Det omänskligt hårda arbetet, det envisa fastklamrandet vid en fix idé och monumentets besynnerliga beskaflighet gör detta till ett på alla sätt unikt människooke och konstverk. Det vete fasiken om ens Cheval själv skulle kunna förklara vad som hände, om han vore vid liv.

Och innan vi säger hej då till Hauterives och Le Palais Idéal kastar vi en sista blick på brevbarrens allra kaxigaste inskription:

10 000 dagar, 93 000 timmar, 33 år av hårt arbete. Låt den som tror att han kan göra det bättre försöka. ★